

8. *Крючков Л.В.* Процеси злиття та поглинання компаній як ефективні корпоративні стратегії розвитку // Матеріали VI Наукової конф. студентів та молодих учених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання». — Донецьк: ДонНУ, 2005. — С. 123—125.

9. *Кузьмінський А.М., Кузьмінський Ю.А.* Теорія бухгалтерського обліку: Підруч. для студ. вузів, що навч. за спец. «Облік і аудит». — К. : Редакція газети «Все про бухгалтерський облік», 1999. — 287 с.

10. *Ловінська Л.Г., Олійник Я.В., Галат Л.О.* Бухгалтерський облік для економістів та правознавців у схемах і таблицях: Навч. посібник / Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2005. — 330 с.

11. *Пирогов А.* Слияния и поглощения: зарубежная и российская теория и практика // Менеджмент в России и за рубежом. — 2001. — №5. — С. 11—15.

12. *Румянцев С.* Шляхи реорганізації акціонерного товариства // Цінні папери України. — 2002 — № 39 (228). — С. 23.

13. *Терещенко О.О.* Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К. : КНЕУ, 2003. — 554 с.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2011 р.

УДК 657

Т.В. Ларікова, канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

УПРАВЛІНСЬКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ЇЇ КОРИСТУВАЧІ ЯК ВАЖЛИВІ КОМПОНЕНТИ СТРУКТУРИЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АННОТАЦИЯ. В статье рассматривается значение управленческой информации, которая влияет на структуризацию банковского бизнеса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: управленческая информация, пользователи, структуризация, банки.

ABSTRACT. The value of administrative information and its users is examined in the article, which influences on structure of bank business.

KEY WORDS: administrative information, users, structure, banks.

АННОТАЦІЯ. У статті розглянуто значення управлінської інформації, яка впливає на структуризацію банківського бізнесу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: управлінська інформація, користувачі, структуризація, банки.

Однією із важливих задач управлінського обліку є формування інформаційного забезпечення процесу управління. Кожний цикл схеми управління пов'язаний із здійсненням комплексу інформаційних процедур як сукупності однорідних операцій. Сукупність усіх інформаційних процедур формує інформаційний процес.

За своїм змістом інформаційний процес управління виражається сукупністю управлінських дій, головним предметом яких є інформація [5, с. 47].

У роботах вітчизняних науковців наводиться різне тлумачення поняття «інформація». Спеціалісти з цього напрямку, зокрема Л. Чернелевський, визначають, що інформація — це корисний зміст речей про окремі суб'єкти та явища у формі знань [8, с.21].

Ф.І. Хміль визначає інформацію як сукупність відомостей про події, що відбуваються у навколишньому середовищі. Разом з тим, інформація відображає стан і зміни цілісної системи [7, с. 34]. Це визначення досить широко характеризує інформацію.

Дійсно, для комплексної картини стану будь-якого суб'єкта господарювання необхідно мати інформацію як про діяльність господарюючого суб'єкта, так і про суспільні явища і середовище, в якому він функціонує. У процесі прийняття управлінських рішень особливу роль відіграє внутрішня інформація про діяльність суб'єкта господарювання і таку інформацію продукує система бухгалтерського обліку. Саме цю інформацію називають обліковою інформацією.

З огляду на складові підсистеми управлінського обліку, облікову інформацію, можливо поділити на: фінансову, управлінську і податкову. Фінансова інформація формується у підсистемі фінансового обліку й узагальнюється показниками фінансової звітності. Управлінська інформація формується у підсистемі управлінського обліку. Її результатом є управлінська звітність. Податкова інформація формується за результатами податкових розрахунків і подається у формах податкових декларацій.

Необхідно підвищити значення управлінської інформації, оскільки вона містить сукупність відомостей про факти, об'єкти, предмети, події й ідеї, які в кожній управлінській ситуації мають конкретне значення. Управлінська інформація нерозривно пов'язана

із процесом управління і підсистемою управлінського обліку, їх змістом і технологією.

В інформаційному просторі збирається, зберігається, перетворюється і передається управлінська інформація відповідно до цілей управління, стану керованого процесу, управлінського впливу. В процесі збору, обробки і збереження, інформація перетворюється у комплексну інформаційну базу. Основа інформаційної бази — це сукупність інформації, що відповідає системі управління банком і підсистемі управлінського обліку [4, с. 63].

Формування управлінської інформації у підсистемі управлінського обліку здійснюється за такими напрямками: збирання та обробка інформації результатів діяльності центрів відповідальності банку; обробка та систематизація інформації; контроль, аналіз та регулювання даних; формування облікових реєстрів та управлінської звітності.

Збір та обробку інформації здійснюють працівники банку, з них керівники центрів відповідальності, бухгалтери та аналітики банку. Вони спеціалізуються на прогнозах щодо груп клієнтів, видів банківських продуктів і послуг, видів фінансових інструментів. Така інформація формує інформаційно-аналітичне поле банку.

Сутність інформаційно-аналітичного поля банку вперше було розглянуто Р. Валєєвою [1], а згодом розвинуте Е.Б. Ширинською, Н.А. Пономарьовою, В.А. Купчинським [9], Л.М. Кіндрацькою [2], Л.О. Примосткою [6].

Під інформаційно-аналітичним полем розуміють суцільний інформаційний потік, що функціонує у діяльності кожного центра відповідальності, утворюючи єдиний інформаційно-аналітичний механізм. Механізм інформаційно-аналітичного поля банку діє через використання таких джерел інформації: законодавчо-правової, облікової, управлінської, звітної, аналітичної та ринкової.

Для запровадження управлінського обліку необхідно побудувати цілісну систему інформаційно-аналітичного поля банку. Технологію обробки управлінської інформації в інформаційно-аналітичному полі складають такі етапи: прийняття вхідної інформації; процес переробки інформації; надання вихідної інформації керівникам структурних підрозділів. На-

очно технологію обробки управлінської інформації ілюструє рис. 1.

Рис. 1. Технологія обробки управлінської інформації

Для здійснення оперативного управління банківськими ресурсами потрібна більш деталізована інформація. Заслугує на увагу розроблений російськими вченими механізм інформаційно-аналітичного поля банку (ІАПБ) [9, с. 58]. У запропонованому аналітичному процесі виділяють п'ять основних рівнів аналітики, через які формується інформація з максимальною деталізацією результатів діяльності центрів відповідальності.

Кожен рівень має свого користувача і реалізує поставлені для нього завдання. Інформація, проходячи послідовно кожний рі-

вень, систематизується, агрегується, переробляється в інформацію, яку можливо використовувати для аналізу та прийняття управлінських рішень.

У межах інформаційно-аналітичного поля банку реалізується низка завдань:

— аналіз і контроль діяльності структурних підрозділів для підвищення ефективності їх діяльності;

— аналіз прибутковості, доходності, ліквідності та фінансової стійкості банку на підставі інформації про діяльність структурних підрозділів;

— аналіз ефективності роботи структурних підрозділів;

— управління ризиками, притаманними банківській діяльності.

Комплексне виконання вимог і завдань до інформаційно-аналітичного поля банку забезпечує розуміння кожним підрозділом банку тих процесів, які відбуваються в інших підрозділах. Це досягається завдяки зворотному зв'язку, що є невід'ємною умовою управлінського обліку через надання всієї інформації підрозділам банку у вигляді періодичних звітів щодо стану справ в інших підрозділах.

Побудова інформаційно-аналітичного процесу передбачає проходження більше ніж трьох етапів, які водночас є ієрархічними рівнями, оскільки кожен рівень передбачає агрегування та узагальнення інформації, одержаного із попереднього (рис. 2).

На першому рівні збирається і систематизується первинна інформація в режимі реального часу. Інформаційними джерелами є всі документи підрозділів банку: первинні, проміжні, підсумкові, у яких фіксуються банківські операції. Параметри визначаються через зміст операцій банку відповідно до потреб управлінського процесу. Така інформація формується у системі бухгалтерського обліку, подається працівниками підрозділів у вигляді заяв, договорів, облікових номенклатур. Цю інформацію готують облікові працівники, закріплені за кожним структурним підрозділом банку. Фіксація даних відображається у таблицях, графіках, схемах за певними ознаками банківських операцій. Такими ознаками можуть бути: види фінансових інструментів, види валют, угоди за кредитами, угоди за депозитами, процентні ставки, угоди операцій з цінними паперами, договори лізингу, угоди з факторингу.

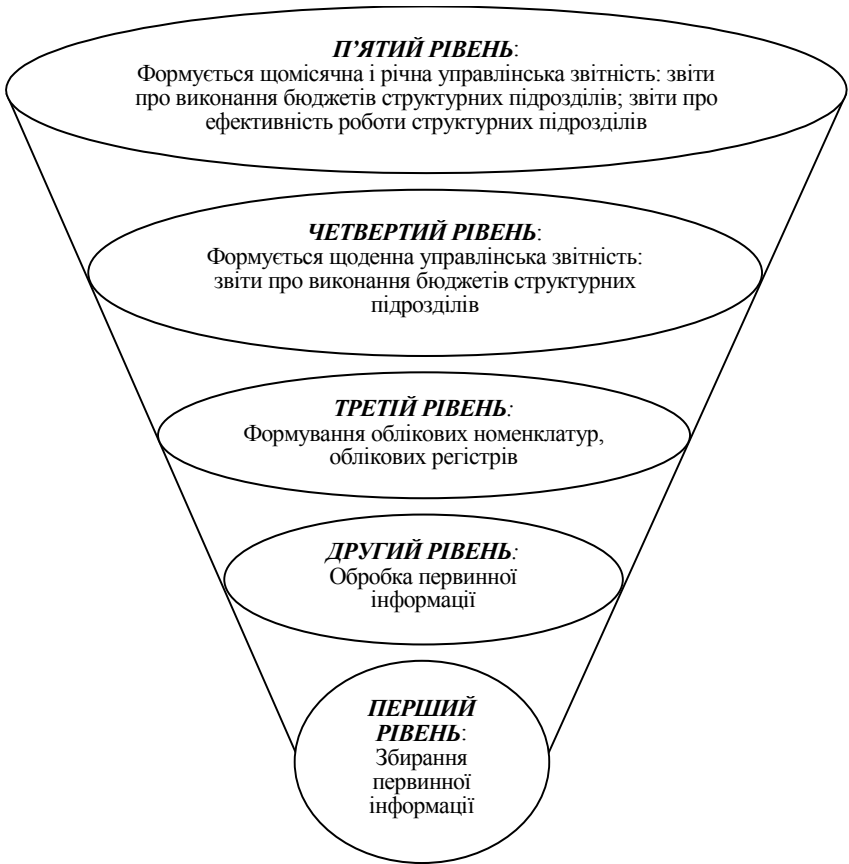

Рис. 2. Ієрархія отримання інформації у підсистемі управлінського обліку в банках [3, с. 552] (доповнено автором).

Другий рівень передбачає обробку отриманої інформації цими ж працівниками структурних підрозділів. Вони відображають рух грошових коштів за відповідними балансовими рахунками і виводять результати на кінець дня. Інформація цього рівня висвітлює результати діяльності структурних підрозділів банку за день й узагальнюється у вигляді облікових номенклатур, облікових реєстрів та графіків документообігу. Далі вона передається керівникам структурних підрозділів банку, які розробляють тактику на кожний новий день з урахуванням отриманої інформації.

На третьому рівні керівники структурних підрозділів формують результативну інформацію у вигляді таблиць за окремими групами фінансових операцій наростаючим підсумком з початку звітної періоду. На цьому рівні формуються також бюджети доходів і витрат за кожним структурним підрозділом, які подаються керівнику бюджетного комітету на затвердження.

На четвертому рівні складається щоденна управлінська звітність про виконання бюджетів структурних підрозділів і управлінські звіти про: доходність банківських операцій; про ефективність роботи структурних підрозділів; про ефективність операцій з клієнтами; про ефективність роботи працівників підрозділів, яка подається до відділу управлінського обліку і звітності.

На п'ятому рівні складається річна управлінська звітність про виконання бюджетів доходів і витрат банку, активів і пасивів, руху грошових коштів і зведеного бюджету, яка подається працівникові — відповідальному за ведення управлінського обліку. Така звітність формується на підставі інформації третього і четвертого рівнів.

При належному виконанні зазначених рівнів формується необхідна інформація за кожним центром відповідальності для прийняття управлінських рішень вищим керівництвом банку.

Викладене свідчить, що на різних рівнях обробляється різна інформація. На першому рівні — первинна, а на другому, третьому, четвертому і п'ятому — результативна інформація. Механізм трансформації первинної інформації у результативну є інформаційним процесом управління, який передбачає розроблення і прийняття рішень, спрямованих на забезпечення функціонування системи управління.

Первинна управлінська інформація визначається сукупністю первинних документів, які формуються у результаті здійснення банківських операцій (заяви, договори, облікові номенклатури).

Результативна управлінська інформація — це проміжний чи остаточний результат трансформації інформації у різні форми: табличні, схематичні, графічні. Основними видами результативної інформації у підсистемі управлінського обліку є звіти про виконання бюджетів і управлінські звіти за структурними підрозділами [4, с. 66].

Види і форми подачі інформації визначаються її користувачами. Користувачі управлінської інформації зазвичай поділяються на дві категорії: внутрішні користувачі та зовнішні користувачі.

Серед зовнішніх користувачів управлінської інформації можуть бути акціонери і інвестори. Їм потрібна інформація для прийняття рішення щодо: придбання акцій банку; покупки (продажу) цінних паперів; вкладення коштів у банківський бізнес з метою отримання прибутку.

Внутрішніми користувачами є керівництво банку, керівники структурних підрозділів, працівники відділу управлінського обліку і звітності банку, тобто ті працівники, які беруть безпосередню участь у прийнятті управлінських рішень.

Основними користувачами управлінської інформації у підсистемі управлінського обліку є внутрішні користувачі, які приймають рішення з орієнтацією на підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів.

Управлінську інформацію поділяють на два види: облікову і позаоблікову. До облікової інформації, передусім, відносяться облікові номенклатури, облікові реєстри, графіки документообігу, бюджети, управлінські звіти, що формуються на підставі даних діяльності за кожним структурним підрозділом.

Позаоблікова інформація поділяється на нормативну і планову. Нормативну інформацію у підсистемі управлінського обліку складають внутрішні документи, розроблені у відділі управлінського обліку і звітності, а саме: положення про організацію та методика бюджетування, положення про організацію управлінського обліку за центрами відповідальності, посадові інструкції, тобто нормативні документи, розроблені для організації і ведення управлінського обліку, що затверджені керівниками банківської установи.

Планова інформація у підсистемі управлінського обліку включає бюджети за кожними структурним підрозділом банку і стратегічні плани розвитку банку.

Для отримання облікової інформації необхідно: визначити види банківських продуктів і послуг, що закріплені за кожним структурним підрозділом; відобразити первинну інформацію про здійснені банківські операції за кожним структурним підрозділом в облікових номенклатурах, облікових реєстрах; сформувані результативну інформацію щодо виконання бюджетів в управлінських звітах про здійснені і заплановані банківські операції за кожним структурним підрозділом

У підсистемі управлінського обліку усі види банківських продуктів і послуг розподіляються між підрозділами банку. Для фор-

мування первинної управлінської інформації використовуються первинні дані фінансового обліку або фінансова інформація. Для формування бюджетів і управлінських звітів використовується інформація про доходи і витрати діяльності підрозділів і фінансова звітність по банку.

Для отримання позаоблікової інформації необхідно розробити нормативні документи з регулювання процесу організації і ведення управлінського обліку в банках. Основні з них: положення про організацію управлінського обліку за центрами відповідальності, положення про методiku управлінського обліку за центрами відповідальності банку, положення про організацію та методiku бюджетування, посадові інструкції. Також необхідно забезпечити розробку і ув'язку стратегічних планів із бюджетними планами.

Процес формування і отримання облікової і позаоблікової інформації великою мірою залежить від правильної організації управлінського обліку, кваліфікації користувачів, що приймають управлінські рішення.

Отже, підсистема управлінського обліку в банках забезпечує обліковою і позаобліковою інформацією внутрішніх користувачів для планування майбутніх операцій, контролю і аналізу діяльності структурних підрозділів і банку, оцінки ефективності роботи структурних підрозділів і банку; визначення тенденцій розвитку підрозділів і банку; визначення негативних і позитивних моментів у їх діяльності та прийняття управлінських рішень.

Література

1. *Валеева Р.* Информационное поле банка: аспекты управления / Р.Валеева // Бизнес и банки. — 1996. — № 45—48. — С. 8—16.
2. *Кіндрацька Л. М.* Бухгалтерський облік у банках: методологія і практика : монографія / Л. М. Кіндрацька. — К. : КНЕУ, 2002. — 286 с.
3. *Кіндрацька Л. М.* Фінансовий та управлінський облік в банках : підручник / Л. М. Кіндрацька. — К. : КНЕУ, 2008. — 816 с.
4. *Новак В. О.* Інформаційне забезпечення менеджменту : навч. посібник / В. О. Новак, Л. Г. Макаренко, М. Г. Луцький. — К. : Кондор, 2006. — 462 с.
5. *Пономаренко О. І.* Системні методи в економіці, менеджменті, бізнесі : навч. посібник / О. І. Пономаренко, В. О. Пономаренко. — К. : Либідь, 1995. — 240 с.

6. *Примостка Л. О.* Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : монографія / Л. О. Примостка. — К. : КНЕУ, 2002. — 316 с.

7. *Хміль Ф. І.* Менеджмент : підручник для студ. кооперат. вищ. навч. закладів / Ф. І. Хміль. — К. : Вища шк., 1995. — 351 с.

8. *Чернелевський Л.* Задоволення сучасних потреб управління в обліковій інформації / Л. Чернелевський // Бухгалтерський облік і аудит. — 2003. — № 3. — С. 21—22.

9. *Ширинская Е. Б.* Финансово-аналитическая служба в банке : практ. пособие / Е. Б. Ширинская, Н. А. Пономарева, В. А. Купчинский. — М. : ФБК-ПРЕСС, 1998. — 144 с.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

УДК 336.647

А. С. Ларіонова, ст. викладач кафедри обліку підприємницької діяльності,
Д. Ю. Циплюк, ст. викладач кафедри фінансів, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ВИПЛАТА ДИВІДЕНДІВ ЗАСНОВНИКАМ-РЕЗИДЕНТАМ

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены теоретические аспекты и бухгалтерский учет начисления, налогообложения и выплаты дивидендов учредителям-резидентам с вступлением в силу Налогового кодекса Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: акционерное общество, дивиденды, прибыль, простые акции, привилегированные акции, налог на прибыль, налог на доходы физических лиц.

ABSTRACT. The paper considers theoretical aspects and accrual accounting, tax and dividend payments to residents of the founders, with the entry into force of the Tax Code of Ukraine.

KEY WORDS: Joint Stock Company, dividends, earnings, common shares, preferred shares, income tax, tax on personal income.

АННОТАЦИЯ. У статті розглянуто теоретичні аспекти та бухгалтерський облік нарахування, оподаткування та виплати дивідендів засновникам-резидентам з набуттям чинності Податкового кодексу України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: акціонерне товариство, дивіденди, прибуток, прості акції, привілейовані акції, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб.

Отримання прибутку — мета будь-якого господарюючого суб'єкта, отримання дивідендів — бажання кожного власника.